

καὶ τοῦ νεαροῦ Διονύσου, μάλιστα τοῦ ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ «θνήσκοντος μονομάχου» ἐν τῷ καπιτωλιανῷ μουσεῖῳ ἀποκειμένου¹.

Οὐχ ἥττον τοῦ Καλοῦ Ποιμένος πολυθρύλητος κατέστη καὶ ἡ παράστασις τοῦ Ὀρφέως, ἥτις εἶναι ἡ μόνη ἔχουσα μυθολογικὸν χαρακτῆρα. Ἡ ἀπεικόνισις τοῦ Ὀρφέως ἦτο λίαν συνήθης ἐν τῇ ῥωμαϊκῇ τέχνῃ τῶν πρώτων μ. Χ. ἑκατονταετηρίδων, εὑρηται δὲ καὶ ἐπὶ ἀλεξανδρεωτικῶν νομισμάτων Ἀντωνίνου τοῦ Εὐσεβοῦς καὶ Μάρκου Αὐρηλίου. Πρὸς τοῦτοις γνωστὸν εἶναι ὅτι καὶ ὁ Ἀλέξανδρος Σεβῆρος ἐν τῷ ἰδίῳ θαλάμῳ τῶν ἐφεστίων θεῶν παρὰ τὰς εἰκόνας Ἀπολλωνίου τοῦ Τυανέως, Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ Ἀβραάμ εἶχε καὶ τὴν τοῦ Ὀρφέως².

Εἰκ. 12. Ὀρφεύς,
τοιχογραφία ἐξ Ἀγ. Καλλί-
στου (Schultze).

Ἐν τῇ παραστάσει ταύτῃ τινὲς τῶν ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων, ὡς ὁ Εὐσέβιος, Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς καὶ ἄλλοι διέβλεπον εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ, ὅστις διὰ τῆς ἰσχύος καὶ τῆς χάριτος τοῦ λόγου ἐμάλασσε τὰς καρδίας τῶν ἐν ἁμαρτίαις βιούντων ἀνθρώπων, ὡς ὁ Θρᾷξ αἰδὸς συνήγειρε περὶ αὐτὸν τὰ θηρία διὰ τῆς μολπῆς. Ἀληθῶς δ' εἰς τινὰ χριστιανικὴν τοιχογραφίαν τοῦ Ὀρφέως εὑρηται παρ' αὐτῷ πρόβατον (εἰκ. 12), ἐξ οὗ δύναται τις νὰ εἰκάσῃ ὅτι ἐν τῷ μυθολογικῷ αἰδιῷ συμβολίζεται ὁ Χριστός.

Πιθανώτερον δ' ὅμως νομίζεται νῦν ὅτι ἡ παράστασις τοῦ Ὀρφέως ἐν χριστιανικοῖς μνημείοις σχετίζεται πρὸς τὰ ὀρφικὰ μυστήρια, ἅτινα ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς παρουσιάζουσι ποιάν τινα ἀναλογίαν πρὸς τὰ δόγματα τοῦ χριστιανισμοῦ³.

Πᾶσαι αἱ ἀνωτέρω παραστάσεις, εἴτε διακοσμητικαὶ εἴτε συμβολικαὶ καὶ ἀλληγορικαί, ἀνήκουσιν εἰς κύκλον διακρινόμενον ἑτέρου, εἰς ὃν ἀνήκουσιν ἄλλαι παραστάσεις, ἅς δύναται τις νὰ ὀνομάσῃ εἰκονογραφικάς. Τοῦ δευτέρου τούτου κύκλου αἱ πλείσται τῶν εἰκόνων ἀνήκουσιν εἰς τοὺς ὑστέρους χρόνους τῆς ἀρχεγόνου τέχνης, ἀναφέρονται δ' εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐκκλησίας καὶ τοὺς διωγμοὺς τῶν πιστῶν ὑπὸ τῆς πολιτείας. Τοιού-

¹ Schultze, *Archäologie der altchristlichen Kunst*, σελ. 289. Τοῦ Καλοῦ Ποιμένος τοῦ Λατερανοῦ τὰ κάτω ἄκρα μετὰ τῆς βάσεως καὶ μέρος τῶν χειρῶν, ὡς καὶ τινὰ ἄλλα, εἶναι νεώτεροι συμπληρώσεις.

² Northcote-Brownlow, *Rome souterraine*, σελ. 263

³ Schultze, ἑνθα ἀνωτέρω, σελ. 179.